

3. ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՈԼՈՐՏԻ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄ ԵՎ ՍՈՑԻԱԼ-ԺՈՂՈՎՐԴԱԳՐԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐ

SS ՈՒՂՂՎԱԾՈՒԹՅԱՄԲ ՇԱՐՈՒՆԱԿԱԿԱՆ ԵՎ ԵՐԿՐՈՐԴԱՅԻՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԽԹԱՆՄԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ

Շողեր Պյոտրի Պողոսյան

Հոդվածը ստացվել է՝ 31.08.22, ուղարկվել է գրախոսման՝ 15.09.22., երաշխավորվել է տպագրության՝ 26.10.22

Ներածություն: Համավարակը մեծ ազդեցություն ունեցավ կրթության և տնտեսության թվայնացման տեմպերի վրա, պայմանավորելով կրթության ոլորտում թվային լուծումների հաղթահարման ուղին: Թվային դարաշրջանում կրթությունը ստանձնում է առաջնորդողի դերը: Վերափոխելով կրթությունը վերափոխում ենք ինքներս մեզ, որպեսզի առավելագույնս համապատասխանենք ապագայի աշխատաշուկայի պահանջներին:

Հասարակական մակարդակում թվայնացումը լիովին փոխել է մեր կյանքը: Ներկայումս շատերին թվում է թե իրենք ապրում են անհատական աշխարհում, որտեղ ավանդական աշխատանքի վայրին մոտ լինելու զգացումը նվազում է:

Թվային շուկաները թույլ են տալիս գնորդներին և վաճառողներին կապվել ժամանակի և տարածության մեջ, մինչդեռ սոցիալական մեդիա շուկան տարածք է տրամադրում անհատական ու խմբային արտահայտման և ստեղծագործության համար՝ թույլ տալով մեզ կապվել ավելի բաց ու հասանելի աշխարհի հետ:

Թվայնացման մարտահրավերների հաղթահարման ժամանակ կրթությունը կարծես սկսում է գործել ճիշտ այնպես ինչպես էներգիայի օրենքն է. ստացած էներգիան (կրթությունը) մի տեսակից փոխակերպվում է այլ էներգիայի՝ նոր կրթության ու մասնագիտության:

Թվային դարաշրջանը ստեղծել է աշխատանքի բոլորովին նոր կատեգորիաներ, ինչը մարդկանց ստիպում է մի քանի մասնագիտություններ փոխել և նոր կրթություն ստանալ ոչ միայն երիտասարդ, այլև հասուն տարիքում: Այս համատեքստում կարևորվում է SS ուղղվածությամբ շարունակական և երկրորդային կրթության խթանման մեխանիզմների բացահայտումը, ինչն էլ պայմանավորում է մեր **հետազոտության արդիականությունը:**

Հետազոտության **նպատակն է** SS ուղղվածությամբ շարունակական և երկրորդային կրթության ոլորտի հիմնախնդիրների բացահայտումը:

Հետազոտության **խնդիրն է** SS ուղղվածությամբ շարունակական և երկրորդային կրթության խթանման հնարավորությունների ուսումնասիրությունը, ինչը քննության է առնվել տարբեր սոցիալական, կրթական, թվայնացման, ինչպես նաև տնտեսական զարգացման տեսանկյունից:

Գրականության վերլուծություն: Թվայնացման ազդեցությունը կրթական համակարգի վրա ուսումնասիրվել են մի շարք հետազոտողների կողմից և տեղ գտել ոլորտին առնչվող միջազգային զեկույցներում, համագործակցության հու-

շագրերում, տարեկան հաշվետվություններում, կրթական ոլորտը լուսաբանող հրապարակումներում:

«Թվային տնտեսության զարգացումը 21-րդ դարում» հոդվածում Ն. Լեյնը իրականում առաջինն էր, ով սահմանեց դիտարկվող երևույթը. «Թվային տնտեսությունը. Համացանցում համակարգչային և հաղորդակցական տեխնոլոգիաների սերտաճումը և տեղեկատվության և տեխնոլոգիաների առաջացող հոսքը, որը խթանում է էլեկտրոնային առևտրի զարգացումը և կազմակերպչական կառուցվածքի լայնածավալ փոփոխությունները»¹: Միևնույն ժամանակ, հեղինակը կենտրոնանում է էլեկտրոնային առևտրի և թվային տնտեսության ազդեցության վրա այնպիսի հարցերի վրա, ինչպիսիք են գաղտնիությունը, նորարարությունը, ստանդարտները և թվային անջրպետը:

Ըստ որոշ հեղինակների (Բրինոլֆսոն և Մաքսֆի, Ռիֆկին) ներկայիս տեխնոլոգիական փոփոխություններն առաջարկում են մի քանի արմատական նոր հնարավորություններ, որոնք կարող են հանգեցնել զգալի վերափոխումների ոչ միայն արտադրության և բիզնեսի ձևով, այլ նաև ընդհանուր տնտեսական համակարգում²: Սակայն Մեթը, Հեյը և Բենլիանը պատկերում են 4 չափումներ, որոնք ընդհանուր են թվային փոխակերպման ռազմավարությունների մեծ մասի, եթե ոչ բոլորի համար³.

Տեխնոլոգիաների օգտագործում. Բիզնեսի վերաբերմունքը նոր տեխնոլոգիաների նկատմամբ և դրանք օգտագործելու կարողությունը:

Արժեքի ստեղծման փոփոխություններ. այս թվային գործիքների ազդեցությունը բիզնեսի արժեքային շղթայի և նրա հիմնական բիզնեսի վրա:

Կառուցվածքային փոփոխություններ. դրանք բիզնեսի գործողությունների և գործընթացների հիմքն են և, հետևաբար, պետք է անցնեն թվային վերափոխում:

Ճինանսական տեսանկյուններ. դրանք թվային վերափոխման շարժիչ ուժն են և գործում են որպես արգելակ: Ամեն դեպքում դրանք պետք է հաշվի առնել որպես թվային վերափոխման հիմք:

Հեղինակները պատկերացնում են այս 4 չափումների փոխազդեցությունը սլաքի տեսքով, որի մարմինը ֆինանսական տեսանկյուններն են, որոնք սկզբունքորեն կապված են արժեքի ստեղծման և բիզնեսի կառուցվածքի հետ, որը պետք է փոխվի թվային փոխակերպման և տեխնոլոգիաների օգտագործման ուղղությամբ շարժվելու համար:

ՄԱԿ-ը հատկապես անհանգստացած է կրթության վիճակով՝ կապված

¹ Lane N., (1999), Advancing the digital economy into the 21st century / Information Systems Frontiers., Vol. 1. № 3, p. 317–320.

² Brynjolfsson E., McAfee A., 2014, The Second Machine Age: work, progress and prosperity in a time of brilliant technologies, 1st edition, W.W. Norton & Company, New York ISBN 978-0-393-23935-5., Rifkin J., 2014, The zero marginal cost society, the internet of things, the collaborative commons, and the eclipse of capitalism. Palgrave MacMillan, Basingstoke ISBN 978-1-137-28011-4

³ Digital transformation: concept, models, and examples,
<https://www.intotheminds.com/blog/en/digital-transformation>

COVID-19 համաճարակի հետ, որը հանգեցրել է բազմաթիվ ուսումնական հաստատությունների փակման՝ ազդելով ուսանողների 91%-ի շահերի վրա ամբողջ աշխարհում¹:

Բարձրագույն կրթությունը զգալիորեն մեծացնում է աշխատանքի տեղավորման հնարավորությունները: Աշխատաշուկայում բարձրագույն կրթությունը ապահովում է ինչպես անհատների արտադրողական կարողությունները, այնպես էլ նրանց «ազդանշանները» պոտենցիալ գործատուներին: Այլ հավասար պայմանների դեպքում գործատուները նախընտրում են աշխատանքի ընդունել այնպիսի անձի, ով արդեն իսկ կրթության հետամուտ լինելու հարցում ցուցաբերել է ջանասիրություն, քանի որ ձեռք բերված որակավորումները հիմնական առավելությունն են աշխատաշուկայում առկա աշխատատեղերի համար աշխատողների մրցակցության մեջ²:

Մեթոդաբանություն: Տեղեկատվության հավաքագրման համար կիրառվել են համակարգային, նկարագրական, համեմատական վերլուծությունների, տնտեսավիճակագրական խմբավորումների մոտեցումները: Շրջանառության մեջ են դրվել Համաշխարհային բանկի տարեկան զեկույցները, ինչպես նաև կրթության ոլորտի զարգացման փոփոխությունները լուսաբանող հայրենական և արտասահմանյան հեղինակային հրապարակումները:

Վերլուծություն: Անցումը թվայնացմանն այսօր շատ պետությունների զարգացման առանցքային առաջնահերթություններից է: Փորձագետների կարծիքով՝ ապագայում երկրի մրցունակությունն ուղղակիորեն կորոշի թվայնացման մակարդակը³:

Թվային տնտեսությունը ձևավորում և խաթարում է ավանդական գաղափարներն այն մասին, թե ինչպես է կառուցված բիզնեսը. ինչպես են ընկերությունները փոխազդում, և թե ինչպես են սպառողները ստանում ծառայություններ, տեղեկատվություն և ապրանքներ⁴:

¹ Обеспечение всеохватного и справедливого качественного образования и поощрение возможности обучения на протяжении всей жизни для всех,
<https://www.un.org/sustainabledevelopment/ru/education/>

² Gangl M., Education and Labour Market Entry across Europe. The Impact of Institutional Arrangements in Training Systems and Labour Markets. Mannheim. 2000 (25). pp. 3.

³ Арутюнян Г.А., «ЦИФРОВАЯ» ЭКОНОМИКА КАК НОВАЯ ПАРАДИГМА РАЗВИТИЯ, КООПЕРАЦИЯ НАУКИ И ОБЩЕСТВА – ПУТЬ К МОДЕРНИЗАЦИИ И ИННОВАЦИОННОМУ РАЗВИТИЮ: Сборник статей по итогам Международной научно-практической конференции (Екатеринбург, 29 августа 2020 г.). – Стерлитамак: АМИ, 2020. – 178, ст.103-105, <https://ami.im/sbornik/MNPK-296.pdf>

⁴ Манучарян М. Г., Цифровая экономика и ее развитие в реальном секторе Республики Армения, Международная научная конференция “Цифровизация Евразии”: Новые перспективы экономического сотрудничества и развития, 28 ноября 2018г., МГУ имени М.В.Ломоносова, Москва 2019, стр. 145-156 ISBN 978-5- 906932-18-1,
<https://www.econ.msu.ru/sys/raw.php?o=53569&p=attachmenthttps://www.econ.msu.ru/sys/raw.php?o=53569&p=attachment>

Թվային տեխնոլոգիաները լավագույնս օգտագործելու և բիզնեսը ազգային և միջազգային մակարդակներում մեծացնելու նպատակով կազմակերպություններին անհրաժեշտ են տեխնիկական, բիզնես, միջանձնային և ստեղծագործական հմտությունների ճիշտ համադրություն ունեցող աշխատակիցներ: Առաջին, որպես հիմնական պահանջ՝ բոլոր մարդիկ պետք է ունենան հիմնարար հմտություններ (թվաբանական գրագիտություն): Երկրորդ, ժամանակակից տեխնիկական հմտությունները չափազանց կարևոր են ցանկացած արտադրական գործընթացի կազմակերպման կամ ծառայությունների մատուցման համար, որոնք լրացվում են առաջնորդության մակարդակի հմտություններով (C-suite մակարդակ, ձեռնարկատիրական), որոնք հատուկ հարմարեցված են թվային կառավարմանը¹: Գործատուների համար վերջերս առաջնահերթություն են դարձել պոտենցիալ թեկնածուների այսպես կոչված «փափուկ հմտությունները»՝ անձնական որակները և սոցիալական հմտությունները, օրինակ՝ թիմում աշխատելու ունակությունը, հետաքրքրասիրությունը, նախաձեռնողականությունը, քննադատական մտածողությունը, ինքնակառավարումը, կարողությունը՝ լուծել բարդ խնդիրներ և արդյունավետ շփվել տարբեր մարդկանց հետ:

Աղյուսակ 1

Ժամանակակից տնտեսությունում անհրաժեշտ հմտությունների տեսակները²

Ճանաչողական	Սոցիալ-վարքագծային	Տեխնիկական
Գրագիտություն, թվաբանություն և բարձր կարգի ճանաչողական հմտություններ (օրինակ, քննադատական և ստեղծագործական մտածողություն)	Սոցիալ-էմոցիոնալ հմտություններ և անհատականության գծեր	Ձեռքի ճարտարություն և մեթոդների, նյութերի, գործիքների օգտագործում
Խնդիրների լուծումը ինտուիտիվ մակարդակի փոխարեն գիտելիքահենք մակարդակով	Պատրաստականություն փորձառության համար, բարեխղճությունը, համաձայնություն և հուզական կայունություն	Տեխնիկական հմտություններ, որոնք զարգացել են միջին մասնագիտական կրթության վերապատրաստման կամ աշխատանքի ընթացքում ձեռք բերված գիտելիքների շնորհիվ:
Բանավոր հաղորդակցվելու կարողություն, թվաբանություն, խնդիրների լուծում, հիշողություն, արագ մտածողություն	Ինքնակարգավորում, խստություն, մտածողություն, որոշումների կայացում և միջանձնային հմտություններ	Հմտություններ, որոնք կապված են հատուկ մասնագիտությունների հետ (օրինակ, ինժեներ, տնտեսագետ, SS մասնագետ)

Կարելի է փաստել, որ ավտոմատացումը, որը տեխնոլոգիական առաջընթացի անբաժանելի մասն է, կարող է հանգեցնել զգալի գործազրկության և զբաղ-

¹ Головенчик Г., Цифровизация белорусской экономики в современных условиях глобализации, Минск: Изд. центр БГУ, 2019. – 257с. ISBN 978-985-553-581-3, стр 61.

² Digital Dividends, World development report, p. 259 <https://documents1.worldbank.org/curated/en/896971468194972881/pdf/102725-PUB-Replacement-PUBLIC.pdf>

վածության նվազեցման: Ավտոմատացման ազդեցությունը կարող է վճռորոշ լինել այն երկրներում, որտեղ գործազրկությունը բարձր է, իսկ զբաղվածությունը՝ ցածր: Ուստի անհրաժեշտ է, որ երկրները պատրաստվեն աշխատաշուկայի վրա թվային տեխնոլոգիաների ազդեցության հետ կապված հնարավոր ռիսկերին:

Աշխատաշուկայում որակյալ կադրերի առկայությունը սկսվում է կրթությունից և ենթադրում է կոնկրետ գործողություններ: ՀՀ-ում մեծամասնությունն աշխատում է աշխատուժի ցածր արդյունավետություն ունեցող ոլորտներում: Բարձր եկամուտ ապահովելու տեսանկյունից աշխատուժի բարձր արդյունավետությունը կարևոր (սակայն ոչ բավարար) գործոն է: Հայաստանում մեծ թվով մարդիկ են աշխատում գյուղատնտեսության, առևտրի, տրանսպորտի եւ զբոսաշրջության ոլորտներում, բայց նրանց մասնակցությունը ոլորտի ընդհանուր ավելացված արժեքի ապահովման մեջ համեմատաբար փոքր է, ինչը նշանակում է, որ մեկ աշխատողի հաշվով ավելացված արժեքի մակարդակը ցածր է: Այս ոլորտներում աշխատուժի արդյունավետությունը կարող է մեծանալ միայն այն դեպքում, եթե աշխատողներն անցում կատարեն դեպի ավելի բարձր արդյունավետություն ապահովող ոլորտներ, ինչպիսիք են արտադրությունը, ՏՀՏ-ն և ժամանակակից բիզնես ծառայությունները¹:

Պ. Դյուրինգերի և Մ. Պիորեի երկակի աշխատաշուկայի տեսության մեջ բարձրագույն կրթությամբ մարդիկ, որպես կանոն, աշխատանքի են ընդունվում թափուր «լավ» աշխատատեղերում՝ հնարավոր հետագա մասնագիտական զարգացումով և կարիերայի առաջընթացով²:

Աշխատանքի այնպիսի ոչ ստանդարտ ձևերը, ինչպիսիք են crowdworking-ը և crowdsourcing-ը, որոնցում կապալառուի և հաճախորդի միջև կապն իրականացվում է առցանց հարթակի միջոցով, արդեն ժամանակակից իրավաբան գիտնականների ուսումնասիրության ոլորտում են, սակայն մինչ այժմ մնում են իրավական դաշտից դուրս ինչպես Եվրամիության, այնպես էլ ԵԱՀԿ շատ երկրներում³:

Նախկին փորձով ձեռք բերված գիտելիքը, ինչպես նաև ցանկացած հմտություններ, որոնք ինքնուսուցանվել կամ սովորել են այդ ճանապարհին, կարող են մեծ օգուտ բերել բիզնեսին: Շարունակական ուսուցումը նաև երաշխավորում է, որ իրենց աշխատակիցները կշարունակեն զարգանալ և դրսևորել իրենց մասնագիտական աճի ցանկությունը⁴:

¹ Համաշխարհային բանկ, Աշխատանք Հայաստանում ավելի լավ ապագայի համար, էջ 24-25:

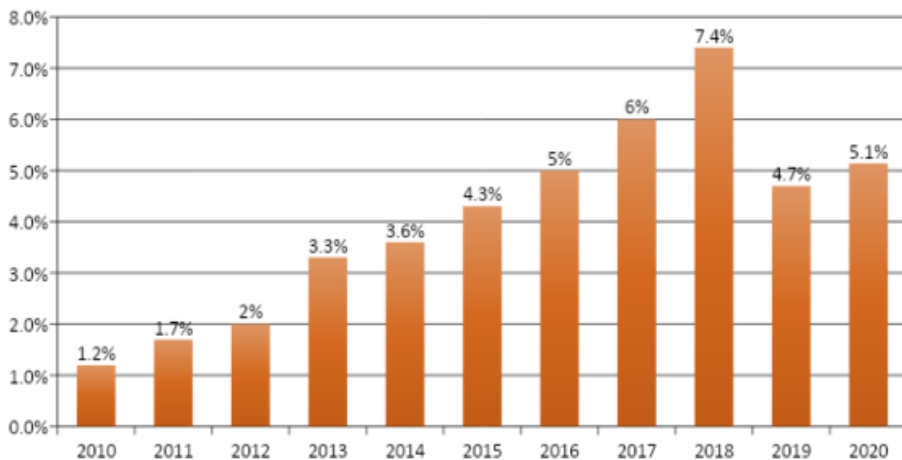
² Doeringer P., Piore M., (1980) Internal Labor Markets and Manpower Analysis, New York: Heath Lexington Books., 7th printing.

³ De Stefano, V. 2015. “The rise of the ‘just-in-time workforce: On-demand work, crowd work and labour protection in the ‘gig-economy’”, Comparative Labor law and Policy Journal 37(3), 471–503. [http:// dx.doi.org/10.2139/ssrn.2682602](http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2682602).

⁴ Курочкина О. В., Современные методологические подходы к управлению процессом интеграции организаций, Актуальные аспекты развития теории организаций : коллективная монография, под ред. А. А. Курочкиной. - СПб.: ГТЭУ, 2013, С. 26-32.

Հոգեբանական ուսումնասիրություններում նշվում է, որ ՏՀՏ-ն ազդում է ուսանողների տեսական, ստեղծագործական և մոդուլային-ռեֆլեքսիվ մտածողության ձևավորման վրա, կրթական տեղեկատվության համակարգչային վիզուալիզացիան էական ազդեցություն ունի պատկերավոր մտածողության մեջ կենտրոնական տեղ զբաղեցնող գաղափարների ձևավորման վրա¹:

Ստորև ներկայացնենք նաև ՀՀ ՏՏ ոլորտի տեսակարար կշիռը ՀՆԱ-ում 2010-2021 թթ:

Գծապատկեր 1. ՀՀ ՏՏ ոլորտի տեսակարար կշիռը ՀՆԱ-ում 2010-2020թթ²

Որակական անցման համար անհրաժեշտ է ստեղծել ամուր հիմնարար գիտելիքների և հմտությունների բազա, որը պետք է ապահովի բարձր որակավորում ունեցող երիտասարդ մասնագետների վերապատրաստում: Բայց շատերը մտավախություն ունեն, որ բնակչության զգալի մասը կմնա առանց աշխատանքի. փորձագետներն իրենց հերթին պնդում են, որ դա տեղի չի ունենա, եթե անձնակազմը ժամանակին ձեռք բերի առաջադեմ հմտություններ³: Ապագա անձնակազմի մասնագիտացումը պետք է լինի դիզայնի, ինժեների, մոդելավորողի, ֆինանսիստի և տնտեսագետի ձևավորման ուղղությամբ:

ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի տվյալները ցույց են տալիս, որ եթե բոլոր մեծահասակները ավարտեն միջնակարգ կրթությունը, ապա աղքատների թիվը աշխարհում կկրճատվի ավելի քան կեսով: ՄԱԿ-ի ուսումնասիրության արդյունքները ցույց են տվել, որ դպրոցական յուրաքանչյուր լրացուցիչ տարին 5-10%-ով նվազեց-

¹ Варфоломеева Т.Н., Хубитдинов З.С., Влияние использования информационных технологий на деятельность педагогических субъектов, <https://scienceforum.ru/2015/article/2015009091>

² Հայաստանի սոցիալ-տնտեսական վիճակը 2020թ, ՀՀ վիճակագրական կոմիտե, www.armstat.am

³ Водяненко О.И., Воздействие глобализации на социальную экономику, Вестник Саратовского государственного социально-экономического университета. 2016. № 3 (62). С. 11–15.

նում է մանկական մահացության հավանականությունը¹:

Աշխատաշուկայի և կրթության կապի ամրապնդումը շարունակական հրամայական է՝ հաշվի առնելով, որ աշխատաշուկայի պահանջներն անընդհատ փոխվում են և մասնագիտական նոր գիտելիքների, հմտությունների ձեռքբերման նպատակով շարունակական վերապատրաստումները դառնում են առաջնային խնդիր²: Այս առումով շատ կարևոր է, որ կրթության ոլորտում կատարվող ներդրումները փոխկապակցված և համահունչ լինեն երկրի տնտեսության զարգացման հետ:

Թվային դարաշրջանը ստիպում է շարունակական և երկրորդային կրթությանն հաղորդել SS ուղղվածություն՝ աշխատաշուկայում ավելի մրցունակ լինելու համար: Սակայն, շարունակական և երկրորդային կրթությունը շատերի համար մատչելի չէ, հատկապես, երբ այն առնչվում է մասնավոր հատվածի հետ: Խոսքը դասընթացների, թրեյնինգների, մասնագետ-քննարկում հանդիպումների մասին է, որը բավականին թանկ է: Ելնելով այս ամենից առաջարկվում է որպեսզի անհատը SS ոլորտում կրթության շարունակականության ապահովման հնարավորություն ունենա՝ աշխատաշուկա մտնելուն պես իր եկամտահարկը ուղղելով մասնավոր հատված՝ նոր տեխնոլոգիաների (ծրագրերի) ուսուցմամբ զբաղվող ուսումնական կենտրոններին:

Գիտական նորույթ: Շարունակական և երկրորդային կրթությանը SS ուղղվածություն հաղորդելու նպատակով առաջարկվել և հիմնավորվել է եկամտահարկի փոխանցումը նոր տեխնոլոգիաների (ծրագրերի) ուսուցմամբ զբաղվող ութսունական կենտրոններին, որոնք հնարավորություն կտան անհատին փոխհատուցել դասընթացի արժեքը առավելագույնս նպաստելով SS ոլորտում առկա թափուր աշխատատեղերի համալրմանը:

Եզրակացություն: Ներկայումս կարևորելով ՀՀ տնտեսության թվայնացման գծընթացները, կարող ենք առաջարկել շարունակական և երկրորդային կրթության խթանման հետևյալ ուղիները՝

- մշակել «Թվային տնտեսություն» ծրագրի իրականացմանը գիտական հանրության մասնակցության մեխանիզմներ և ձևաչափեր,
- պետություն-կրթություն-գիտություն-մասնավոր հատված սերտ համագործակցության ամրապնդում,
- հնարավորություն ընձեռել եկամտահարկի փոխանցումը նոր տեխնոլոգիաների (ծրագրերի) ուսուցմամբ զբաղվող ուսումնական կենտրոններին,
- խրախուսել թվային տեխնոլոգիաների ոլորտում առաջատար ընկերություններին համաձայնագրեր կնքել բուհերի հետ, որպեսզի ուսանողները

¹ Захарян А.Г. Качественное образование как фактор инновационного развития экономики Республики Армения, VII Международная научно-практическая интернет-конференция «Проблемы экономического роста и устойчивого развития территорий» (г. Вологда, ФГБУН ВолНИЦ РАН, 11–13 мая 2022 г.), <http://fic.vscs.ac.ru/index.php?forum/2091>

² Մարտիրոսյան Ա., «Աշխատաշուկայի զարգացումն անմիջականորեն կապված է մարդկային կապիտալի զարգացման հետ», <https://escs.am/am/news/13007>

պրակտիկա անցնեն թվային տեխնոլոգիաների գործնականում ներդրման վերաբերյալ և հնարավորինս արագ ինտեգրվեն աշխատաշուկային,

- ինժեներական կրթությամբ զբաղվող բոլոր բուհերի և մասնավոր հատվածի կապերի ամրապնդում,
- խթանել ձեռնարկությունները նոր սերնդի արտադրանքի արտադրության համար,
- իրազեկել տարբեր տարիքային խնդիրների մարդկանց ՏՏ ուղղվածությամբ ուսուցում ստանալու, ինչպես նաև երկրորդային և շարունակական կրթության առավելությունների մասին:

Օգտագործված գրականության ցանկ

24. Հայաստանի սոցիալ-տնտեսական վիճակը 2020թ, ՀՀ վիճակագրական կոմիտե, www.armstat.am
25. Համաշխարհային բանկ, Աշխատանք Հայաստանում ավելի լավ ապագայի համար, էջ 24-25
26. Մարտիրոսյան Ա., «Աշխատաշուկայի զարգացումն անմիջականորեն կապված է մարդկային կապիտալի զարգացման հետ», <https://escs.am/am/news/13007>
27. Арутюнян Г.А, «Цифровая» экономика как новая парадигма развития, кооперация науки и общества – путь к модернизации и инновационному развитию: Сборник статей по итогам Международной научно-практической конференции (Екатеринбург, 29 августа 2020 г.). - Стерлитамак: АМИ, 2020. -178, ст.103-105, <https://ami.im/sbornik/MNPK-296.pdf>
28. Варфоломеева Т.Н., Хуббитдинов С.З., Влияние использования информационных технологий на деятельность педагогических субъектов, <https://scienceforum.ru/2015/article/2015009091>
29. Водяненко О.И., Воздействие глобализации на социальную экономику, Вестник Саратовского государственного социально-экономического университета. 2016. № 3 (62). С. 11–15.
30. Головенчик, Г. Г. Цифровизация белорусской экономики в современных условиях глобализации / Г. Г. Головенчик. – Минск : Изд. центр БГУ, 2019. – 257с. ISBN 978-985-553-581-3, стр 61
31. Захарян А.Г. Качественное образование как фактор инновационного развития экономики Республики Армения, VII Международная научно-практическая интернет-конференция «Проблемы экономического роста и устойчивого развития территорий» (г. Вологда, ФГБУН ВолНЦ РАН, 11–13 мая 2022 г.), <http://fic.vscs.ac.ru/index.php?/forum/2091>
32. Курочкина О. В., Современные методологические подходы к управлению процессом интеграции организаций, Актуальные аспекты развития теории организаций : коллективная монография, под ред. А. А. Курочкиной. - СПб.: ГТЭУ, 2013, С. 26-32.

33. Ларина Е. Б., Орехова Е. А., Цифровизация как фактор повышения конкурентоспособности национальной экономики на мировых рынках, Вестник СГСЭУ. 2019. № 2 (76), стр. 29-34
34. Манучарян М. Г., Цифровая экономика и ее развитие в реальном секторе Республики Армения, Международная научная конференция “Цифровизация Евразии”: Новые перспективы экономического сотрудничества и развития, 28 ноября 2018г., МГУ имени М.В.Ломоносова, Москва 2019, стр. 145-156 ISBN 978-5- 906932-18-1, <https://www.econ.msu.ru/sys/raw.php?o=53569&p=attachment>
35. Обеспечение всеохватного и справедливого качественного образования и поощрение возможности обучения на протяжении всей жизни для всех, <https://www.un.org/sustainabledevelopment/ru/education/>
36. Brynjolfsson E., McAfee A., 2014, The Second Machine Age: work, progress and prosperity in a time of brilliant technologies, 1st edition, W.W. Norton & Company, New York ISBN 978-0-393-23935-5.
37. De Stefano, V. 2015. “The rise of the ‘just-in-time workforce: On-demand work, crowd work and labour protection in the ‘gig-economy’”, Comparative Labor law and Policy Journal 37(3), 471–503. [http:// dx.doi.org/10.2139/ssrn.2682602](http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2682602).
38. Digital Dividends, World development report, p. 259, <https://documents1.worldbank.org/curated/en/896971468194972881/pdf/102725-PUB-Replacement-PUBLIC.pdf>
39. Digital transformation: concept, models, and examples, <https://www.intotheminds.com/blog/en/digital-transformation>
40. Doeringer P., Piore M., (1980) Internal Labor Markets and Manpower Analysis, New York: Heath Lexington Books., 7th printing.
41. Gangl M., Education and Labour Market Entry across Europe. The Impact of Institutional Arrangements in Training Systems and Labour Markets. Mannheim. 2000 (25). pp. 3.
42. Lane N., (1999), Advancing the digital economy into the 21st century / Information Systems Frontiers., Vol. 1.(3), p. 317–320.
43. Rifkin J., 2014, The zero marginal cost society, the internet of things, the collaborative commons, and the eclipse of capitalism. Palgrave MacMillan, Basingstoke ISBN 978-1-137-28011-4

References

1. Hayastani social-tntesakan vitwaky' 2020t', HH vitwakagrakan komite, www.armstat.am
2. Hamashxarhayin bank, Ashxatanq Hayastanowm aveli lav apagayi hamar, e'j 24-25
3. Martirosyan A., «Ashxatashowkayi zargacowmn anmijakanoren kapvac' e' mardkayin kapitali zargacman het», <https://escs.am/am/news/13007>
4. Varfolomeeva T.N., Hubbitdinov Z.S., Vlijanie ispol'zovaniya informacionnyh tehnologij na dejatel'nost' pedagogicheskikh sub"ektov, <https://scienceforum.ru/2015/article/2015009091>

5. Arutjunjan G.A, «Cifrovaja» jekonomika kak novaja paradigma razvitija, kooperacija nauki i obshhestva – put' k modernizacii i innovacionnomu razvitiu: Sbornik statej po itogam Mezhdunarodnoj nauchno-prakticheskoy konferencii (Ekaterinburg, 29 avgusta 2020 g.). - Sterlitamak: AMI, 2020. - 178, st.103-105,
<https://ami.im/sbornik/MNPK-296.pdf>
6. Vodjanenko O.I., Vozdejstvie globalizacii na social'nuju jekonomiku, Vestnik Saratovskogo gosudarstvennogo social'no-jekonomicheskogo universiteta. 2016. # 3 (62). S. 11–15.
7. Golovenchik, G. G. Cifrovizacija belorusskoj jekonomiki v sovremennyh uslovijah globalizacii / G. G. Golovenchik. – Minsk : Izd. centr BGU, 2019. – 257s. ISBN 978-985-553-581-3, str 61
8. Zaharjan A.G., Kachestvennoe obrazovanie kak faktor innovacionnogo razvitija jekonomiki Respubliki Armenija, VII Mezhdunarodnaja nauchno-prakticheskaja internet-konferencija «Problemy jekonomicheskogo rosta i ustojchivogo razvitija territorij» (g. Vologda, FGBUN VolNC RAN, 11–13 maja 2022 g.),
<http://fic.vscs.ac.ru/index.php?/forum/2091>
9. Kurochkina O. V., Sovremennye metodologicheskie podhody k upravleniju procesom integracii organizacij, Aktual'nye aspekty razvitija teorii organizacij : kollektivnaja monografija, pod red. A. A. Kurochkinoj. - SPb.: GTJeU, 2013, S. 26-32.
10. Larina E. B., Orehova E. A., Cifrovizacija kak faktor povyshenija konkurentosposobnosti nacional'noj jekonomiki na mirovyh rynkah, Vestnik SGSJeU. 2019. # 2 (76), str. 29-34
11. Manucharjan M. G., Cifrovaja jekonomika i ee razvitie v real'nom sektore Respubliki Armenija, Mezhdunarodnaja nauchnaja konferencija “Cifrovizacija Evrazii”: Novye perspektivy jekonomicheskogo sotrudnichestva i razvitija, 28 nojabrja 2018g., MGU imeni M.V.Lomonosova, Moskva 2019, str. 145-156 ISBN 978-5- 906932-18-1,
<https://www.econ.msu.ru/sys/raw.php?o=53569&p=attachment>
12. Obespechenie vseohvatnogo i spravedlivogo kachestvennogo obrazovanija i pooshhrenie vozmozhnosti obuchenija na protjazhenii vsej zhizni dlja vseh,
<https://www.un.org/sustainabledevelopment/ru/education/>
13. Brynjolfsson E., McAfee A., 2014, The Second Machine Age: work, progress and prosperity in a time of brilliant technologies, 1st edition, W.W. Norton & Company, New York ISBN 978-0-393-23935-5.
14. De Stefano, V. 2015. “The rise of the ‘just-in-time workforce: On-demand work, crowd work and labour protection in the ‘gig-economy’”, Comparative Labor law and Policy Journal 37(3), 471–503. [http:// dx.doi.org/10.2139/ssrn.2682602](http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2682602)
15. Digital Dividends, world development report, p. 259, <https://documents1.worldbank.org/curated/en/896971468194972881/pdf/102725-PUB-Replacement-PUBLIC.pdf>
16. Digital transformation: concept, models, and examples,
<https://www.intotheminds.com/blog/en/digital-transformation>
17. Doeringer P., Piore M., (1980) Internal Labor Markets and Manpower Analysis, New York: Heath Lexington Books,. 7th printing.

18. Gangl M., Education and Labour Market Entry across Europe. The Impact of Institutional Arrangements in Training Systems and Labour Markets. Mannheim. 2000 (25). pp. 3.
19. Lane N., (1999), Advancing the digital economy into the 21st century / Information Systems Frontiers., Vol. 1.(3), p. 317–320.
20. Rifkin J., 2014, The zero marginal cost society, the internet of things, the collaborative commons, and the eclipse of capitalism. Palgrave MacMillan, Basingstoke ISBN 978-1-137-28011-4

ՏՏ ՈՒՂՂԱԾՈՒԹՅԱՄԲ ՇԱՐՈՒՆԱԿԱԿԱՆ ԵՎ ԵՐԿՐՈՐԴԱՅԻՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԽԹԱՆՄԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ

Շողեր Պյոտրի Պողոսյան

Համառոտագիր: Համավարակը մեծ ազդեցություն ունեցավ կրթության և տնտեսության թվայնացման տեմպերի վրա, պայմանավորելով կրթության ոլորտում աշխարհը գնաց թվային լուծումների հաղթահարման ուղին: Թվային դարաշրջանում կրթությունը ստանձնում է առաջնորդողի դերը: Վերափոխելով կրթությունը վերափոխում ենք ինքներս մեզ, որպեսզի առավելագույնս համապատասխանենք ապագայի աշխատաշուկայի պահանջներին:

Թվայնացման մարտահրավերների հաղթահարման ժամանակ կրթությունը կարծես սկսում է գործել ճիշտ այնպես ինչպես էներգիայի օրենքն է. ստացած էներգիան (կրթությունը) մի տեսակից փոխակերպվում է այլ էներգիայի՝ նոր կրթության ու մասնագիտության:

Թվային դարաշրջանը ստեղծել է աշխատանքի բոլորովին նոր կատեգորիաներ, ինչը մարդկանց ստիպում է մի քանի մասնագիտություններ փոխել և նոր կրթություն ստանալ ոչ միայն երիտասարդ, այլև հասուն տարիքում: Այս համատեքստում կարևորվում է ՏՏ ուղղվածությամբ շարունակական և երկրորդային կրթության խթանման մեխանիզմների բացահայտումը, ինչն էլ պայմանավորում է մեր **հետազոտության արդիականությունը:**

Հետազոտության **նպատակն է** ՏՏ ուղղվածությամբ շարունակական և երկրորդային կրթության ոլորտի հիմնախնդիրների բացահայտումը:

Հետազոտության **խնդիրն է** ՏՏ ուղղվածությամբ շարունակական և երկրորդային կրթության խթանման հնարավորությունների ուսումնասիրությունը: Հետազոտության շրջանակներում ուսումնասիրվել են կրթության ոլորտին առնչվող հիմնախնդիրները, որոնք ի հայտ են գալիս թվային դարաշրջանում՝ կապված տեխնոլոգիաների աննախադեպ զարգացման հետ: **Տեղեկատվության հավաքագրման համար կիրառվել են** համակարգային, նկարագրական, համեմատական վերլուծությունների, տնտեսավիճակագրական խմբավորումների մոտեցումները, Համաշխարհային բանկի տարեկան զեկույցները, ինչպես նաև կրթու-

թյան ոլորտի զարգացման փոփոխությունները լուսաբանող հայրենական և արտասահմանյան հեղինակային հրապարակումները:

Գիտական նորույթ: Շարունակական և երկրորդային կրթությանը SS ուղղվածություն հաղորդելու նպատակով առաջարկվել և հիմնավորվել է եկամտահարկի փոխանցումը նոր տեխնոլոգիաների (ծրագրերի) ուսուցմամբ զբաղվող ուսումնական կենտրոններին, որոնք հնարավորություն կտան անհատին փոխհատուցել դասընթացի արժեքը առավելագույնս նպաստելով SS ոլորտում առկա թափուր աշխատատեղերի համալրմանը:

Բանալի բառեր. մարտահրավեր, թվային տնտեսություն, վերապատրաստում, հմտություններ, կրթություն, աշխատաշուկա, թվային տեխնոլոգիաներ

ПРОБЛЕМЫ СОДЕЙСТВИЯ НЕПРЕРЫВНОМУ И ВТОРИЧНОМУ ОБРАЗОВАНИЮ С ИТ-НАПРАВЛЕНИЕМ В РЕСПУБЛИКЕ АРМЕНИЯ

Шогер Петровна Погосян

Аннотация: Пандемия оказала серьезное влияние на темпы цифровизации образования и экономику, определив пути преодоления цифровых решений в сфере образования. В эпоху цифровых технологий образование берет на себя роль лидера. Трансформируя образование, мы трансформируем себя, чтобы максимально соответствовать запросам рынка труда будущего.

При решении задач цифровизации образование, кажется, начинает работать так же, как закон энергии: полученная энергия (образование) трансформируется из одного вида в энергию другого вида, в новое образование и профессию.

Цифровая эпоха создала совершенно новые категории труда, что заставляет людей менять несколько профессий и получать новое образование не только в юном, но и во взрослом возрасте. В этом контексте важно выявить механизмы продвижения ИТ-ориентированного непрерывного и вторичного образования, что обуславливает **актуальность** нашего исследования.

Цель исследования - выявить проблемы ИТ-ориентированного непрерывного и вторичного образования.

Задачей исследования является изучение возможностей продвижения ИТ-ориентированного непрерывного и вторичного образования. В рамках исследования были изучены основные проблемы, связанные со сферой образования, которые появляются в эпоху цифровых технологий, связанные с беспрецедентным развитием технологий. Для сбора информации **использовались** подходы систематического, описательного, сравнительного анализа, экономической группировки, годовые отчеты Всемирного банка, а также отечественные и национальные отчеты, освещающие изменения в развитии сферы образования, публикации зарубежных авторов.

Научная новизна. Для придания ИТ направленности дополнительному и вторичному образованию предложено и обосновано перечисление подходящего на-

лога в учебные центры, занимающиеся обучением новым технологиям (программам), что позволит физическому лицу компенсировать стоимость курса, максимально содействуя заполнению имеющихся вакансий в сфере ИТ.

Ключевые слова: вызов, цифровая экономика, обучение, навыки, образование, рынок труда, цифровые технологии

THE PROBLEMS OF PROMOTING LIFE-LONG LEARNING AND SPECIALIZED TRAINING EDUCATION WITH IT DIRECTION IN THE REPUBLIC OF ARMENIA

Shogher Pyotr Poghosyan

Abstract. The pandemic had a major impact on the pace of digitization of education and the economy, determining the way to overcome challenges through digital solutions in the education sector. In the digital age, education takes on the role of a leader. Transforming education, we transform ourselves to meet the demands of the future labor market as much as possible.

When solving the tasks of digitization, education seems to be starting to work in the same way as the rule of energy: the received energy (education) is transformed from one kind to another, to a new education and profession.

The digital age has created completely new categories of work, which forces people to change several professions and get new education not only at a young age, but also at an adulthood. In this context, it is important to identify the mechanisms of promotion of IT focused life-long learning and specialized training, which determines the relevance of our research. The purpose of the study is to identify the problems of IT focused life-long learning and specialized training.

The objective of the research is the analysis of the possibilities of promoting IT focused life-long learning and specialized training. In the framework of the study, the main problems related to the field of education, which appear in the era of digital technologies, related to the unprecedented development of technologies, were studied. Systematic, descriptive, comparative analysis, economic grouping, annual reports of the World Bank, as well as domestic and national reports covering changes in the development of education, publications of foreign authors were used to collect information.

Scientific novelty. To give an IT focused life-long learning and specialized training, the transfer of income tax to educational centers engaged in training in new technologies (programs) is proposed and justified. This will allow an individual to compensate the cost of the course and maximally assist in filling available vacancies in the field of IT.

Keywords. challenge, digital economy, training, skills, education, labor market, digital technologies